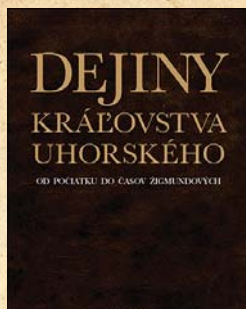

KNIŽNÉ RECENZIE

Stredoveké dejiny Uhorského kráľovstva

Príležitosťou 200. výročia narodenia Jónáša Záborského (1812 – 1876) sa na našom trhu objavila jeho historiografická práca, venovaná stredovekým uhorským dejinám. V súčasnosti je J. Záborský v širšej slovenskej verejnosti známy len ako spisovateľ, patrí však popri F. V. Sasinkovi a J. Hložanskom aj k zakladateľskej generácii slovenskej historiografie 60. a 70. rokov 19. storočia. Toto monumentálne dielo dokončil Záborský v roku 1875, len rok pred svojou smrťou. Pre svoju obsiahlosť a Záborského skorý skon zostalo dielo vyše sto rokov v rukopise a až dnes sa s ním môže prvýkrát zoznámiť slovenská verejnosť. Dielo vychádza z doslovného prepisu z rukopisnej pôvodiny a obsahuje aj autorove poznámky. Záborský sa venuje obdobiu od formovania Uhorska, rozvíja zmluvnú teóriu o založení Uhorska, ktorú rozvíjali už slovenskí vzdelanci v 18. storočí. Zdôrazňuje sa v nej, že na vzniku Uhorska mali rovnakú zásluhu novoprišli Maďari a obyvateľstvo Veľkej Moravy, od ktorých prevzali Maďari aj štruktúru správy. Kniha je členená na štyri základné kapitoly. Časť úvodnia (800 – 1000), začlenená do práce až nakoniec, sa venuje obdobiu od vzniku Veľkej Moravy po vznik Uhorska. Samotné dejiny Uhorska člení Záborský do troch kapitol (občasti): od sv. Štefana po Belu III., potom na obdobie posledných Arpádovcov a záverečnú kapitolu tvorí vláda Anjouovcov a začiatok vlády Žigmunda Luxemburského do roku 1395. Okrem samotného výkladu dejín uvádza aj prepis niektorých listín a prehľad uhorských kráľov. Záborský sa nevenuje len politickým a vojenským dejinám Uhorska, ale všimá si aj vtedajšiu spoločnosť, zákony, spoločenský život či vzdelanosť. Čitateľa určite zaujme aj irónia, s akou opisuje niektoré osoby a udalosti. Pre bežného čitateľa bude text diela pravdepodobne mierne nečitateľný, keďže za obdobie od napísania po vydanie diela prešla slovenčina veľkým vývojom a stráca sa aj dobový historický kontext. Väčšina mien osôb a lokalít, uvádzaných v texte, sa v súčasnosti uvádza v inom tvare, preto čítanie práce vyžaduje veľkú pozornosť a sústredenosť. Škoda, že práca neobsahuje poznámkový aparát, ktorý by vysvetlil dobový kontext, a menný a miestopisný register so súčasnými názvami. Práca je však napísaná veľmi pútavo a obsahuje aj zaujímavosti, ktoré oživujú a vykresľujú veľakrát suchopárne informácie, podané v odborných publikáciách. (Ik)

Záborský, J.: Dejiny kráľovstva uhorského od počiatku do časov Žigmundových. Bratislava : Slovart 2012, 736 s.

Dejiny tajných služieb

Cestopisy a diplomatické misie všetkých druhov sú zaiste užitočnými prameňmi, z ktorých je možné čerpať informácie o praktikách storočných, stredovekých i súčasných tajných služieb. Autor W. Krieger nám vo svojej práci umožňuje nazrieť na tento fenomén odlišným pohľadom.

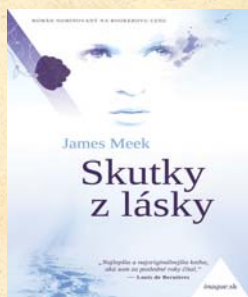
Tajné služby vidíme v dejinách buď v pozitívnom svetle pri ochrane pred nepriateľom alebo v negatívnom postavení, keď zakročovali proti nespokojným obyvateľom, potláčali demokraciu a negatívne ovplyvňovali politický vývoj. V úvode si autor kladie základnú otázku: „Čo sú to tajné služby?“ Odpoveď na ňu dostávame postupne pri čítaní jednotlivých kapitol, keď nazeráme na prvopočiatky ich činnosti, či už za Alexandra Veľkého, Rímskej ríše, Byzantskej ríše atď. Postupne, tak ako kráčame jednotlivými storočiami, nazeráme na spôsoby budovania tajných služieb na princípe politických alebo náboženských štruktúr. Popritom máme možnosť sa dozvedieť o technikách, ktoré používali tajné služby pri svojej činnosti, ako je písmo, spôsoby získavania informácií a v neposlednom rade o vývoji zasielania správ do ústredí, čo bol v mnohých prípadoch veľmi sofistikovaný problém. Najobsiahlejšia časť knihy sa venuje novodobým dejinám od roku 1900. Bol to začiatok najväčšieho rozmachu budovania tajných služieb. Sme vtiahnutí do budovania moderných tajných služieb v obdobiach svetových vojen. Prierez tohto obdobia nám objasní mnohé záhadné udalosti novodobých dejín, prečo a ako sa skutočne stali. Pritom máme možnosť nahliadnuť i do používaných praktík tajných služieb, mnohokrát s použitím nečistých metód. V diele W. Kriegera nájdeme i mnohé state o dejinných osobnostiach, ktoré mali rozhodujúci podiel na vzniku a riadení tajných služieb. Recenzovaná kniha nám dáva odpoveď na otázku, akým spôsobom fungujú tieto, na verejnosti málo viditeľné, nástroje bezpečnostnej politiky a kto v slobodných demokratických právnych štátoch dohliada na to, aby sa praktiky minulosti neopakovali i v súčasnosti. Dejiny tajných služieb sa tiahnu celou históriou, veď už v roku 1250 pred n. l. prikázal Hospodin Mojžišovi, aby vyslal vyzvedačov do zeme kanaánskej. Vo svojej добрote mu zároveň poradil, ako si má vybrať špiónov. Takúto dôležitú úlohu dokážu splniť len tí najlepší a najbystrejší, povedal Pán a Mojžiš si vzal jeho slová k srdcu. (bks)

Krieger, W.: Dějiny tajných služeb. Od faraonů k CIA. Praha : Vyšehrad 2011, 328 s.

Historický román z prostredia československých légii

Napriek názvu (Skutky z lásky) recenzovaná kniha nie je nejaká romantická „idylka“. Ide skôr o poctivý historický román s pomalším dejovým rozbehom, ktorý pokračuje do veľkého „finále“. Hrdinami sú vojaci československých légii v Rusku, dislokovaní v obci, ktorú ovláda náboženská sekta kastrátov, a snažia sa ju dobiť armády „červených“. Znie to síce trochu ako

akčný film, ale nie je to tak. J. Meekovi sa veľmi dobre podarilo skĺbiť historické prvky s dejom a dodať téme, typickej pre ruskú literatúru, západné prvky. Udalosti, v nej opisované, sú buď na skutočnom historickom pozadí, alebo ich inšpiráciou boli skutočné fakty. Napríklad spomínaná náboženská sekta kastrátov reálne v Rusku a následne v Sovietskom zväze existovala. Komunisti ju dokázali zlikvidovať až v 70. rokoch minulého storočia. Kniha je, podobne ako štýlovo blízke dielo A. I. Solženicyna Súostrovia Gulag, opisom doby, na ktorú by sme možno radšej zabudli. Ide v poslednom čase už o druhý román (A. Rachmanovová: Študenti, láska, Čeka a smrť), ktorý sa venuje aj problematike československých légii v Rusku, hlavne ich pobytu na Sibíri. Veľká škoda, že o tejto téme u nás nevychádzajú odborné práce a sme odkázaní len na beletristické romány, aj keď kvalitne napísané. (Branislav Kovár)

Meek, J.: Skutky z lásky. Bratislava : Inaque.sk 2011, 374 s.